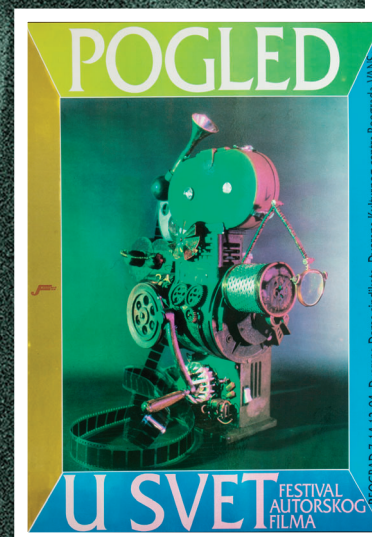

25.

FESTIVAL
AUTORSKOG
FILMA

22
-
30.
novembar

faf.rs

POGLED U SVET

SRĐAN GOLUBOVIĆ: Živimo vreme melanholiје

Mislim da je teško da se pravi neka paralela između vremena tada i sada. Tada smo živeli u potpunoj izolaciji i festival je, zaista, nastao kao prozor u svet i jedna od retkih manifestacija i događaja koji su u stvari Beograd činili još uvek živim – kaže Srđan Golubović, reditelj i predsednik Saveta FAF, zamoljen da prokomentariše i uporedi društveni trenutak u kome je nastao Festival autorskog filma sa društvom danas, u kojem ova manifestacija puni 25 godina. On skreće pažnju da je zanimljivo što je FAF u startu postao omiljena filmska smotra.

– Festival autorskog filma je sa svojim prvim izdanjem praktično dobio kulni status jer okolnosti u kojima je nastao su ga, u stvari, na neki način takvim napravile. Danas je situacija potpuno drugačija u poređenju sa vremenom u kojem je nastao festival, koje je bilo vreme mraka i s druge strane vreme bunta koga je bilo na sve strane. Sada je nastupio period u kojem je odlika našeg društva ali i celog sveta – vreme melanholiје, vreme u kome su se ljudi navikli na potlačenu poziciju i vreme u kome je korporativni kapitalizam doveo do toga da su ljudi praktično ucenjeni poslom, kreditima, okolnostima u kojima žive. Danas globalno, a pogotovo mi ovde, živimo u društvu melanholičnih i umornih ljudi koji imaju sve manje potreba, mogućnosti i hrabrosti da menjaju svet oko sebe – konstatuje Golubović za *Danas*.

U vašem tekstu u ovogodišnjem žurnalu FAF, kažete da je danas mnogo teže napraviti autorski film. Koliko je politička korektnost anestezirala punoću kreativnog izraza autora, da li neke druge umetnosti lakše prelaze tu vrstu ograničenja?

– Smatram da je kultura u Evropi, posebno pre nekih 25 godina dobila jedan model finansiranja kulture i umetnosti koji je bio jako pozitivan jer je kulturu evropskih zemalja štiti od amerikanizacije i od nečega što se tada zvalo američki kulturni imperijalizam. To znači da su određena sredstva umetnicima dobijali da tržište ne bi bilo jedino koje određuje kulturnu scenu. Nažalost, danas se to pretvorilo u jednu birokratsku mašinu, koja se negde stalno za laže i govori da traga za novim imenima i za hrabrim

Sloboda je rušenje umetničkih i estetskih barijera, ali pre svega ideoloških

Danas hrabrosti u filmu ima manje. Čini mi se da tog bunta u umetnosti i prave umetničke pobune kakva je postojala krajem 1960-ih i krajem 1970-ih godina nema. Ali, to se uklapa u opštu sliku sveta u kojem mnogo manje ljudi ima potrebu da se buni

Srđan Golubović

drskim, drugačijim glasovima, a u stvari, upravo birokratija i politička korektnost, sputavaju ovaj način finansiranja. Zato mislim da danas hrabrosti u filmu ima manje. Čini mi se da tog bunta u umetnosti i prave umetničke pobune kakva je postojala krajem 1960-ih i krajem 1970-ih godina nema. Ali, to se uklapa u opštu sliku sveta u kojem, kao što sam već rekao, mnogo manje ljudi ima potrebu da se buni.

Koji filmski autor prema vašem mišljenju je najhrabrije prelazio okvire političke korektnosti?

– Svakako u našim okolnostima je to Dušan Makavejev, a u svetskim je to Žan Lik Godar. Makavejev je na svaki način pokušavao da izvme, izokrene i obesmisli svaku vrstu tabua i svaku vrstu umetničkog i ideološkog klišeja. Sa druge strane, on se zaista trudio da se igra i da svojom maštu prilagodi nespontanosti filmskog jezika, a s druge strane negovao je i nespontanost svojih političkih ideja. Isto mislim i za Godara, koji je u istoriji filma to najverovatnije najradikalnije činio. Za mene je borba protiv političke korektnosti u umetnosti upravo to što su ova dvojica autora radila. To je ideološka ideja, da uvek mora da bude levlje od svega što je levo. Što se tiče borbe protiv političke korektnosti, kod ljudi koji su desnica, a bave se stvaralaštvom, ja to ne vidim kao istinsku borbu. Ja to vidim kao lagani odlazak ka fašizmu. Tako da politička korektnost danas jeste jedna od velikih smetnji slobodi i umetničkog izražavanja. Jer za mene je sloboda rušenje umetničkih i estetskih barijera, ali pre svega ideoloških.

Na ovogodišnjem FAF biće prikazani kratki filmovi Dušana Makavejeva, a i vizual festivala je takođe posvećen ovom autoru. Koji njegov film prema vašem mišljenju najviše referiše na današnji trenutak i zašto?

– U tom smislu za mene su dva njegova filma najznačajnija – *Ljubavni slučaj ili tragedija službenice PTT* i *Sweet movie*. *Služaj* smatram najintimnijim ostvarenjem ali i filmom koji najviše referiše na aktuelan trenutak zato što ovo ostvarenje ide iz ideje čitanja sveta *Crnog talasa* koji je, u stvari, iz podruma imao potpuno specifičnu umetničku dimenziju koju je imao Dušan Makavejev. S druge strane, kad govorimo o nečemu što danas, nažalost, nedostaje to je film *Sweet movie*, ostvarenje bezgranične hrabrosti i slobode kakvih danas nema.

Od ovog izdanja FAF dodeljivaće se nagrada za najbolji scenario, koja će nositi ime Gordana Mihića. Koje njegove filmske priče smatrate ključnim za razvoj jugoslovenske kinematografije?

– Gordana Mihić jedan je od najvećih autora sa ovih prostora zato što je on učestvovao u stvaranju više umetničkih pravaca i njegovo delovanje nije bilo vezano samo za jedno vreme. On je nastao u doba *Crnog talasa* bio jedan od njegovih ključnih ljudi i, lično, najviše volim tu njegovu fazu i saradnju sa Živojinom Pavlovićem u filmovima *Budena pacova* i *Kad budem mrtav i beo*, ali i u filmovima koje je radio sa Ljubišom Kozomorom. Odjek toga što je tada stvarao nalazi se i u nekim ranim Paskaljevićevim filmovima i onim što je radio 1980-ih i 1990-ih godina sa Emirom Kusturićem, Darkom Bajčićem i drugim autorima. Za Mihića je važno reći da je on bio veoma skroman čovek, koji nikad nije sebe isticao, a pošto smo mi društvo opterećeno sobom, tek sada, kad Mihića nema vidimo koliko je on značajan i koliko je njegovo mesto važno u istoriji filma.

Pritka

Vatra će doći

Martin Eden

Devica avgusta

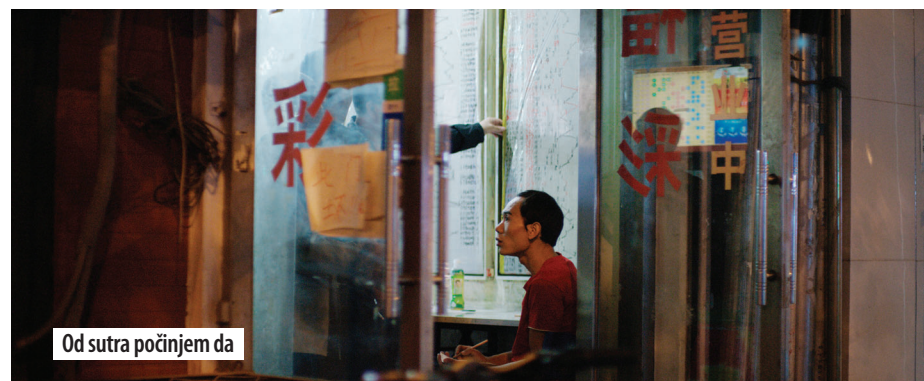

Naše majke

Parazit

DEVEDESET ostvarenja za jubilej

Od sutra počinjem da

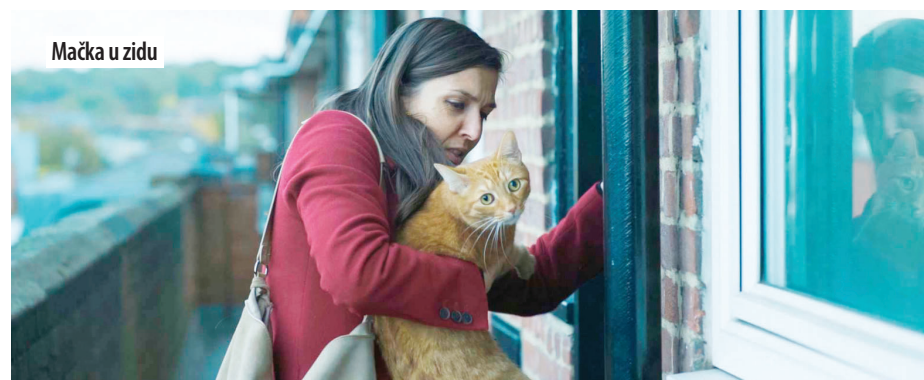
Beli, beli dan

Priča o tri sestre

Present.Perfect

Mačka u zidu

Talaso

Festivalsku selekciju ovogodišnjeg, 25. Festivala autorskog filma (FAF) čini devedeset filmova od kojih će, u glavnom programu biti prikazana dvadeset i četiri ostvarenja, a njih dvanaest takmičiće se za Gran pri nagradu *Aleksandar Saša Petrović*. Filmovi koji će se takmičiti su *Pritka* Kantemira Balagova, *Od sutra počinjem da* Ivana Markovića i *Vua Linfenga*, *Vatra će doći* Olivera Laksea, *Beli, beli dan* Hlinura Palmasona, *Martin Eden* Pjetra Marčela, *Priča o tri sestre* Emine Alpera, *Asimetrija* Maše Nešković, *Devica avgusta* Jonasa Truebe, *Present.Perfect* Sengzu Zua, *Naše majke* Sezara Dijaza, *Mačka u zidu* Vesele Kazakove i *Mine Mileve* i *Moj jutarnji smeh* Marka Dorđevića.

Filmove u glavnom programu ocenjivaće žiri koji čine reditelj Ognjen Glavonić (Srbija), rediteljka Hana Jušić (Hrvatska) i filmski kritičar Ariel Švajcer (Francuska). Oni će dodeliti Gran pri *Aleksandar Saša Petrović* za najbolji film, nagradu za najbolju režiju i novoustanovljenu nagradu *Gordana Mihića* za najbolji scenario.

Film *Parazit* južokorejskog reditelja Bong Džo-hoa, dobitnik *Zlatne palme* u Kanu, otvoriće, a *Talaso* Žiljema Nikloa svečano će zatvoriti jubilarni, 25. FAF.

FAF SLAVI MLADE DOMAĆE AUTORE

Na ovogodišnjem Festivalu autorskog filma publika će imati priliku da pogleda nekoliko domaćih premijera. Filmovi, koje je gledala publika svetskih filmskih festivala, prvi put će biti prikazani beogradskoj publici u okviru FAF.

Film Maše Nešković *Asimetrija*, čija je projekcija zakazana za subotu, 23. novembra, u 19 sati u *Kombank dvorani*, premijerno je prikazan u okviru programa *New Directors Competition 43*. Mostre u Sao Paulu (Brazil). U ovom ostvarenju koje dovedu u pitanje transformaciju ljubavnih odnosa tokom vremena i

Asimetrija

razloge zbog kojih se veze raspadaju, uloge tumače Daria Lorenci Flatz, Uliks Fehmiu, Mira Janjetović, Mladen Sovilj, Lola Vitasović, Mateja Poljičić, Dubravka Kovjanić, Milica Stefanović, Tamara Krcunović, Ljubomir Bandović...

Domaći film *Moj jutarnji smeh*, debitanta Marka Dorđevića svetsku premijeru imaće upravo na 25. FAF u *Kombank dvorani*, 26. novembra u 21.30 sati. To je priča o zakasnelom odrastanju tridesetogodišnjaka Dejana koji konačno gubi nevinost. Sve to, u širem smislu, govori o jednoj generaciji koja je odrasla pod *staklenim zvonom* i čiji su roditelji pokušavali da sačuvaju decu od surove realnosti. Sada, kad su roditelji izgubili dostojanstvo i

Moj jutarnji smeh

snagu i kad su porodice počele da se urušavaju, njihova deca, već odrasli ljudi, konačno moraju da preuzmu odgovornost i suoče se sa životom.

Ovogodišnji FAF u potpunosti je posvetio svoj program mladim domaćim autorima i pored filmova *Asimetrija* i *Moj jutarnji smeh*, koji su deo *Glavnog takmičarskog programa*, na repertoaru FAF su još četiri filmska ostvarenja.

Dve mlade autorke, svetsku premijeru svojih filmova imaće upravo na 25. FAF. Milena Grujić, talentovana mlada rediteljka prikazaće svoj debitantski film *AS(25)* u *Domu omladine Beograda*, 28. novembra od 19.30 sati. Marina Radmilac sa svojim ostvarenjem *Who the fuck are you?*, koje žanrovski definiše kao crno-belu psihodelik pank dramu, nastupa 28. novembra, u *Dvorani Kulturnog centra Beograda* od 19 sati.

Program *Hrabri Balkan*, najmlađa programska celina na Festivalu, u okviru svoje selekcije prikazaće dva domaća filma, koja imaju već uspešan festivalski život. *A sad se spušta veče* je dokumentarni film Maje Novaković koji prikazuje život dve bake koje žive izolovano na brdima Istočne Bosne. Priroda je entitet sa kojim bake *pričaju*, oslušuju ga i poštuju. Film ističe nematerijalnu kulturnu baštinu kroz prikaz bajalica i rituala protiv vremenskih nepogoda, grada i oluje. Prikazuje se jednostavnost i čistota njihovog života kao i mukotrpan rad. Film publika može da pogleda u okviru slotova filmova *Hrabri Balkan* u *DOB*, 28. novembra od 17.30 sati. Stefan Dorđević i njegov film *Poslednja slika o ocu* upravo je pokupio sve simpatije žirija na Zagreb Film Festivalu čije obrazloženje glasi: „*Poslednja slika o ocu* je potresna priča o odnosu oca i sina. Autor je slikovno u potpunosti dočarao težinu odnosa i same situacije u kojoj se likovi nalaze“. To je četvrta nagrada za ovaj film nakon svetske premijere u Lokarnu, u avgustu 2019 a domaća publika će film moći da pogleda u ponedeljak, 25. novembra od 19 sati u *DKCB*.

Više o programu 25. Festivala autorskog filma: www.faf.rs.

Metafora umetničkog filma za sebe

ANTOLOGIJA

Povodom jubilarnog, 25. festivala, poklanjamo gledaocima antologijski izbor filmova prikazanih na FAF od 1994. do 2018. godine. Smatramo da ovaj izbor na najbolji način izražava koncept bitno drugačijeg, ličnog, poetsko-sinematičkog pogleda, koji je konstanta našeg festivala od osnivanja pa sve do danas. Među izabranim filmovima nalaze se i dela sineasta koje je upravo *Autorski festival* otkrio gledaocima u našoj zemlji – Vong Kar-vaja, A. Egojana, Č. Kajgea, Sokurova, Mek Kvina, Džejlana. Svaki od njih u međuvremenu je postao metafora umetničkog filma za sebe. Tu su, naravno, i doajeni evropske kinematografije (E. Romer, M. Li, K. Louč) u nekim od svojih najvrednijih izdanja.

Svaki od ovih autora u objektivu svoje kamere kreirao je jedan drugačiji, intenzivniji i bogatiji svet. Tek da nam pokažu kako onaj u kojem smo živeli 1990-ih, u kojem i danas, samo u drugoj ambalaži živimo – svet izolovanosti, uniformne bede, korupcije, pohlepe, terora i laži političara i politike – nije i jedini od svih mogućih svetova.

A nove generacije, verujemo, otkrivaće ove filmove u izmenenom i neslućenom ključu, iz digitalne, predapokaliptične perspektive vremena u kojem žive.

S. Vučinić

Festival autorskog filma

POSEBNO IZDANJE LISTA DANAS

Priredila Aleksandra Ćuk
Korektura Ana Rončević
Obrada fotografija Stanislav Milojković
Prelom Zoran Spahić

JUBILEJ

SRĐAN VUČINIĆ: Umetnost ne treba da pravi zaklon od stvarnosti

Ovogodišnje, 25. izdanje Festivala autorskog filma u svim programskim celinama donosi 90 filmova, akcenat je na raznolikosti, na proverenim ali i mladim i neafirmisanim autorima. Mnoge filmove beogradska publika imaće priliku da vidi samo na ovoj manifestaciji, koja, od svog rođenja, do danas, ima kulturni status među ljubiteljima sedme umetnosti. O tome kako je FAF nastao, koji ljudi su učestvovali u njegovom oblikovanju, ali i izostanku podrške za ovu filmsku smotru, za *Danas* govori Srđan Vučinić, esejista i umetnički direktor FAF.

Prošlo je 25 godina od osnivanja FAF. Koji ljudi su učestvovali u njegovom stvaranju i da li biste prokomentarisali atmosferu u društvu u tom trenutku?

– Uglavnom je zaboravljeno to da su u formiranju i kasnijem profilisanju ovog festivala učestvovali ličnosti veoma značajne za našu kulturu. Pored Vojislava Vučinića, osnivača i prvog direktora festivala i Slobodana Novakovića, prvog umetničkog direktora, kao i ljudi iz tadašnjeg *Jugoslavija filma*, koji su radili na organizaciji, veliku podršku prvi festival imao je i od producenta i scenariste Jovana Markovića, kao i od Vasilija Tapuševića, tadašnjeg pomoćnika ministra za kulturu. U radu Direktorijuma festivala tokom prve decenije značajno učešće imali su i Borislav Radović, jedan od naših najvećih pesnika druge polovine XX veka, kao i Boro Drašković, jedna od ključnih ličnosti za moderni jugoslovenski teatar i film. Špicu prvog festivala (koju ćemo videti i sada na otvaranju) uradio je profesor Nikola Majdak, doajen ovdašnje animacije, a kataloge i plakate oblikovao je Miodrag Vartabedijan Varta, slikar i jedan od vodećih jugoslovenskih grafičkih dizajnera; savetnik za program bio je istaknuti kritičar Milan Vlačić. Već po ovim imenima može se videti kakav je kontrast bio *Autorski festival* u odnosu na atmosferu tog vremena – rata, izolacije, turbo-folka, promovisanja kriminalaca u ikone društva...

Vaš tekst za ovogodišnje 25. jubilarno izdanje festivala je u tamnom tonu, a završavate ga pozivom „Dobro došli na ovu bizarnu manifestaciju“. Zašto?

– Zato što živimo u zemlji koja ima najmanja izdvajanja za kulturu u Evropi, a najveća izdvajanja za tabloide i rijaliti-programe, dakle za svesno stimulisanje primitivizma, gluposti, najnižih poriva u čoveku. Pri tom, čak i u takvom jednom okruženju, imamo još uvek sjajnu publiku, i veoma mlade ljude, i one starije generacije. Zato je Beograd čudo i bizarna lepota, zato što njegova duhovna klima još uvek omogućava ovakav presedan.

Budžet festivala je na istom nivou kao i prethodnih godina iako je jubilej. Da li vas je to iznenadilo ili je bilo očekivano i zašto?

– Festival se ovih desetak godina širio programski, ali gotovo ništa nije urađeno u nalaženju sponzora. I na tome će nešto morati da se uradi ako zbilja želimo da ovaj festival opstane. Ako vam Grad Beograd, kome 25 godina darujete ovu manifestaciju, dodeli milion dinara, onda je to u isti mah i cinično. I to je jasna poruka za sve kojima je ovde do kulture, ako znamo samo kolika su izdvajanja za troškove ovogodišnje rasvete, ili za građevinska i urbanistička izdvajanja u centru grada. Pored toga, ni evropska birokratija, oličena u *Creative Europe* i drugim fondovima, nije još uvek pokazala sluha za jedan ovakav festival. Za njih je važnije kako ćete popuniti aplikacije, nego kako ćete nešto stvarno uraditi.

Ovogodišnje izdanje imaće nekoliko retrospektiva, među kojima je i Antologija: 25 godina FAF. Kako vama, u retrovizoru izgleda tih 16 ostvarenja, imajući u vidu stvarnost koju sada živimo. Da li ti filmovi i danas mogu da ponude zaklon od stvarnosti, da li su prošli test vremena i da li se u njima može otkriti nešto novo?

– Verujem da će oni koji budu došli da vide *Antologiju FAF* u staroj *Kinoteci* razumeti koliko su ova dela Egojana, Čen Kajgea, Vong Kar-vaja, Sokurova, Majka Lija i drugih bila ispred svog vremena. I koliko je univerzalnih filmskih i umetničkih vrednosti u njima pohranjeno. Na drugoj strani, ne mislim da umetnost treba da nam pravi neki zaklon od stvarnosti. Ona postoji da bismo, možda, dublje sagledali istinu o sebi i svetu u kojem živimo; osim toga, volim onaj stih Štulića – *umjetnost te čini jačom nego što pretpostavljaš*, i to je verovatno važnije od svega ostalog.

Može li autorski film da bude zabavan? Pitam vas to imajući u vidu reči Slavka Vorkapića koji je podvlačio tu razliku između onoga što je „entertainment“ i „true cinema“, to jest, istinski film?

– Tu se postavlja pitanje šta podrazumevate pod *zabavom*, i za koga. U današnjem svetu pod tim se uglavnom podrazumeva *ubijanje vremena*, a time i preostale čovekove volje za smislom, za to postoje čitavi trustovi koji od toga profitiraju – i tu autorski film kao ni druge umetnosti nema šta da traži. Paradoks je, međutim, u tome što su se vrhunski umetnici, pa i filozofi, uveren sam u to, sjajno bavljali na vrhuncima svoga stvaranja: uzmite samo Ničea ili Gombrovića, Hičkoka, Bunjuela ili Felinija... Dakle, i autorski film može biti zabavan, ako se rađa iz iskonskog *nagona za igrom*, a ne iz nametnutog nagona za besmisлом.

I autorski film može biti zabavan, ako se rađa iz iskonskog „nagona za igrom“, a ne iz nametnutog nagona za besmisлом

Živimo u zemlji koja ima najmanja izdvajanja za kulturu u Evropi, a najveća izdvajanja za tabloide i rijaliti-programe, dakle za svesno stimulisanje primitivizma, gluposti, najnižih poriva u čoveku

Gubitnici u ovom vremenu smo svi mi, građani ovog društva, svi osim tajkuna, političara i njihovih saslužitelja

Srđan Vučinić

Povodom 90 godina od rođenja i 25 godina od smrti Saše Petrovića na ovogodišnjem FAF biće predstavljen gotovo ceo opus ovog autora. Koje istine njegovih filmova vidite kao bitne za aktuelan trenutak?

– Sad mi pada na pamet jedna slika, ili scena o kojoj Saša piše u knjizi *Sve moje ljubavi*. To su njegove partije pokera u posleratnom Beogradu, pa i noći probdevene za pokerskim stolom sa opa-

Duh festivala zajedno sa gledaocima

Govoreći o ljudima koji su oblikovali FAF tokom vremena Vučinić je naveo i one koje su učestvovali u žiriju, pratećim programima festivala, njegovom dizajnu. Tako su pratećem programu značajno učešće imali i scenarista Branko Vučićević, slikari Olja Ivanjicki, Milan Tucović i Vladimir Dunić, pisci Goran Petrović i Goran Gocić, kompozitor Zoran Simjanović, autor Puriša Đorđević, filmolog Marko Babac... „U radu zvaničnih žirija učestvovali su gotovo svi značajniji reditelji i scenaristi iz našeg regiona, od Makavejeva, Zafranovića, Karpa Godine, Dejana Dukovskog, Jana Cvitkovića i Gordana Mihića, do Milene Marković, Maje Miloš, Zvonimira Jurica, Srđana Karanovića, Gorana Markovića, Žilnika, kao i Hane Jušić i Ognjena Glavonića ove godine. Već smo spominjali veliki doprinos profesora Vlade Petrića, kako u organizovanju i moderiranju konferencije o *Autorskom filmu 2007*, tako i u ustanovljavanju i doniranju *nagrade za najsinematičniju sekvencu*. Ovde bih spomenuo i grupu *ŠKART*, njihov neobično kreativan dizajn monografije *Pohvala ludosti: 20 godina Festivala autorskog filma* (2014). Sve ove ličnosti, kao i mnogi koje sam verovatno zaboravio da pomenem, zajedno sa svim gledaocima, od 1994. do danas, sa stranim gostima i sa ekipom koja sada radi na programu – čine duh našeg festivala“, ispričao je Srđan Vučinić.

snim udbašima, kakav je bio Ratko Dražević. To je spoznaja da se čitav život može rešavati, ili bar doživeti u nekim povlašćenim intervalima vremena, a iz toga nastaju i povlašćeni, epifanijski trenuci kao kruna Sašinih filmova.

U vašoj knjizi eseja o jugoslovenskom filmu „Portreti: 24 sličice u sekundi“ pisali ste i o Gordanu Mihiću u čiju je čast FAF ove godine ustanovio nagradu za najbolji scenario. Esej ste naslovlili „Spev o gubitniku“. Ko su, prema vašem mišljenju, najveći gubitnici našeg vremena?

– Pa gubitnici smo svi mi, građani ovog društva, svi osim tajkuna, političara i njihovih saslužitelja. I o tome mi je upravo govorio Makavejev, kad sam pre 20 godina radio razgovor sa njim: kako je društvena margina o kojoj mu je pričao Mihić, dok je pisao seriju *Sivi dom* i upoznao se sa tim slomljenim životima dece iz popravnih domova – kako je ona sada nabujala i progutala praktično čitavo društvo.

Ovogodišnji festivalski vizual u znaku je Dušana Makavejeva čije će kratke filmove publika moći da vidi pre projekcija filmova iz glavnog programa. Kako vidite ovaj krak Makavejevijevog opusa, koji biste film izdvojili iz njega i zašto?

– Ti filmovi su onaj embrion Makove neverovatne imaginacije kao i asocijativne inteligencije, i *nagona za igrom* o kojem sam već govorio. On će se dalje samo razvijati i usloznavati, kroz saradnju sa Brankom Vučićevićem, Jovanom Ćirilovim, Bojanom Marjan Makavejev i drugim ljudima važnim za njegove igrane filmove. Ali upravo kratki film kakav je *Pečat*, koji ćemo imati na otvaranju, prapriča je te velike umetničke avanture – taj instinktivni strah, strepnja senzibilne, kreativne jedinke da će društveni odgoj i dresura njegov život pretvoriti u običan broj i simulaciju življenja.